

Nr 20

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 39 § 1 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) m. m.

Till konstitutionsutskottet har båda kamrarna den 5 maj 1959 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 154, vari Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 april 1959, föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 39 § 1 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319);
- 2) lag om ändrad lydelse av 28 § 1 mom. kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753); samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 29 § 1 mom. kommunallagen för Stockholm den 1 mars 1957 (nr 50).

På hemställan av utskottet (utlåtande nr 19) har riksdagen beslutat att till innevarande höstsession uppskjuta behandlingen av propositionen.

Enligt 39 § 1 mom. *landstingslagen den 14 maj 1954* (LL) äger landstingsman, som ej bor på den ort där landstingsmöte hålles, rätt till resekostnadsersättning. I den mån resa kan företagas med järnväg, omnibus, spårväg eller fartyg, får ersättningen icke överstiga avgiften för plats i andra klassens vagn å järnväg eller, om sådan vagnsklass icke finnes, i tredje klassens vagn, plats i omnibus eller spårvagn eller hyttplats på fartyg eller, när hyttplats ej förekommer, salongsplats. Eljest får ersättningen högst motsvara lägsta avgiften för taxebil.

Landstinget äger besluta, att resekostnadsersättning skall utgå till ledamot av förvaltningsutskottet och utsedd ledamot av annan nämnd (55 § 1 mom.), till ledamot av beredning (39 § 2 mom.) och till revisor (67 §). Ersättningen får därvid icke bestämmas till högre belopp än som i motsvarande fall utgår till landstingsman.

För förtroendemännen i de borgerliga kommunerna finnes liknande bestämmelser i *kommunallagen den 18 december 1953* (KL) och *kommunallagen för Stockholm den 1 mars 1957* (KLStHlm). I 28 § 1 mom. KL och 29 § 1 mom. KLStHlm stadgas sålunda, att resekostnadsersättning får enligt fullmäktiges bestämmande utgå till fullmäktig, om väglängden mellan hans

Bihang till riksdagens protokoll 1959. 5 saml. 2 avd. Nr 20.

hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer. Beträffande ersättningsens storlek innehåller paragraferna motsvarande bestämmelser som 39 § 1 mom. LL, dock att ersättningen icke får överstiga vid resa med järnväg avgiften för plats i tredje klassens vagn och vid resa med fartyg avgiften för salongsplats.

Efter nu angivna grunder får resekostnadsersättning enligt fullmäktiges bestämmande utgå jämväl till ledamot av kommunens styrelse och utsedd ledamot av annan kommunalnämnd (46 § 1 mom. KL, 53 § 1 mom. KLStlm), till ledamot av beredning (28 § 2 mom. KL, 29 § 2 mom. KLStlm) samt till revisor (63 § KL, 67 § KLStlm).

På grund av hänvisningar i *lagen om församlingsstyrelse den 6 juni 1930* (39 §), *lagen om församlingsstyrelse i Stockholm den 6 juni 1930* (23 §) och *lagen om kommunalförbund den 31 maj 1957* (5 §) äger motsvarande bestämmelser tillämpning för de kyrkliga kommunerna och kommunalförbunden. För hushållningssällskapen finnes bestämmelser om reseersättning, som hänvisar till vad som gäller för landstingsmän (*18 och 19 §§ kungörelsen den 16 maj 1958 om ändring i kungörelsen den 10 juli 1947 med allmänna grunder för hushållningssällskaps organisation*).

För statstjänstemännen gäller enligt 4 § i det *allmänna resereglementet den 21 november 1952 (nr 735)*, att resekostnadsersättning vid tjänsteresa utgår med hänsyn till den väg och det färd sätt, som verkligen använts, varvid dock ersättningen icke får uppgå till högre belopp sammanlagt än som skulle ha utgått, om tjänstemannen begagnat sig av den väg och det färd sätt, som varit lämpligast med avseende på resans ändamål och för att åstadkomma minsta sammanlagda rese- och traktamentskostnad. Beträffande tjänsteresor, som företages med tjänstemannen tillhörigt motorfordon, äger dock Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, förordna att ersättning skall utgå även i fall, då tjänstemannen enligt de förut återgivna bestämmelserna icke är berättigad till ersättning för sådant färd sätt.

Med stöd av nyssnämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t i *kungörelsen den 12 december 1952 (nr 78) angående resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil m. m.* förordnat, att myndighet, som erhållit Kungl. Maj:ts tillåtelse därtill, må medgiva tjänsteman att utfå ersättning för tjänsteresa med egen bil även i fall då ersättning icke skulle ha kunnat utgå enligt den grundläggande regeln i allmänna resereglementet. Sådant medgivande får dock lämnas endast om det vid en jämförelse i stort mellan kostnaderna för olika färd sätt visat sig vara förmånligt för statsverket från ekonomisk synpunkt och med hänsyn till verksamhetens rationella bedrivande. Medgivandet skall avse viss tid och visst område samt gälla bil med mindre tjänstevikt än 1 100 kg, såvida icke användande av större bil anses oundgängligen nödvändigt för fullgörande av tjänstemannens åligganden. Som villkor för medgivande skall gälla, att tjänstemannen förbinder sig bl. a.

att låta annan tjänsteman, som har att i tjänsteärende färdas samma väg, i mån av utrymme medfölja i bilen. Ersättningsbeloppet bestämmes med hänsyn till bilens storlek och sammanlagda körlängden i tjänsteresor för budgetår. För större bil, varmed avses bil med tjänstevikt om minst 1 100 kg, utgår högre ersättning per kilometer än för mindre bil, och med ökande körlängd sjunker kilometerersättningen. Ersättningen per kilometer vid tjänsteresa med mindre bil utgör sålunda t. o. m. 500 mil 39 öre, mellan 500 och 1 500 mil 22 öre och över 1 500 mil 18 öre, medan motsvarande ersättning för större bil utgår med respektive 55 öre, 31 öre och 25 öre. Vid tjänsteresa inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län skall utöver nämnda belopp utgå tilläggsersättning med 2 öre per kilometer under tiden den 1 december—den 30 juni och eljest med 1 öre per kilometer.

Enligt landstingens resereglemente åtnjuter landstingens tjänstemän ersättning för resa med eget motorfordon enligt i huvudsak samma grunder, som gäller för statstjänstemän. Motsvarande bestämmelser finnes även upptagna i det av Svenska landskommunernas förbund upprättade normalresereglementet för de kommunala arbetstagarnas tjänsteresor utom kommunen. Däremot innehåller Svenska stadsförbundets normalresereglemente i förevarande hänseende endast den bestämmelsen att ersättning till tjänsteman för resa med egen bil utom staden utgår efter de grunder staden föreskriver.

I skrivelse den 3 oktober 1958 har *Svenska landstingsförbundets styrelse* hemställt, att 39 § landstingslagen måtte ändras så, att landstingens förtroendemän kan få ersättning för sina resor med egen bil enligt bestämmelserna i statens resereglemente. Beträffande skrivelsens närmare innehåll hänvisas till propositionen s. 7. Över framställningen har efter remissyttranden avgivits av statskontoret, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och Hushållningssällskapens förbund. Samtliga remissinstanser har tillstyrkt densamma eller lämnat den utan erinran. Beträffande innehållet i remissyttrandena hänvisas till s. 8 i propositionen.

I propositionen föreslås i huvudsak sådana ändringar av bestämmelserna om resekostnadsersättning åt landstingens och kommunernas förtroendemän, att skälig ersättning kan utgå för resa med eget motorfordon.

Departementschefen har till stöd härför anfört följande.

De nu gällande bestämmelserna om resekostnadsersättning åt landstingens och primärkommunernas förtroendemän överfördes i huvudsak oförändrade från lagen om landsting och kommunalstyrelselagarna till den nya landstingslagen av år 1954 resp. de nya allmänna kommunallagarna. I stort sett erhöll bestämmelserna sitt nuvarande innehåll redan 1924. Vissa justeringar vidtogs dock 1950; bl. a. infördes då möjlighet att utgiva resekostnadsersättning även till stadsfullmäktig.

Såväl i förslaget till 1950 års nyss berörda lagändringar som i förslaget till 1954 års landstingslag uttalade föredragande departementschefen att man i och för sig borde kunna lämna kommunerna full frihet att själva bestämma grunderna för resekostnadsersättning åt sina förtroendemän utan att vara bundna av detaljföreskrifter om minsta ersättningsgilla ressträcka, tillåten vagnsklass på tåg etc. Departementschefen föreslog emellertid inte en sådan lösning, enär önskemål härom inte framkommit från kommunalt håll och då några praktiska fördelar inte skulle vara att vinna därmed.

Jag har helt nyligen tillkallat sakkunniga för att göra en allmän översyn av reglerna om ersättning till kommunala förtroendemän. Denna översyn kan komma att resultera i mera genomgripande ändringar i de nu gällande bestämmelserna i ämnet. Med hänsyn härtill vill jag inte nu förorda en mera radikal ändring i bestämmelserna om resekostnadsersättning, något som inte heller påfordrats i landstingsförbundets framställning eller föreslagits i något remissyttrande.

Syftet med landstingsförbundets framställning, nämligen att ernå en anpassning av bestämmelserna om resekostnadsersättning åt landstingens förtroendemän efter den utveckling som skett framför allt på bilismens område, bör däremot redan nu tillgodoses. Jag anser det väsentligt, att man i möjligaste mån söker begränsa den tidsspillan och de olägenheter i övrigt som de allmänna uppdragen åsamkar förtroendemännen. Med denna utgångspunkt är det naturligt att räkna med att förtroendemännen färdas i egna bilar till sammanträden och andra förrättningar i landstingets tjänst, om de därigenom kan göra tidsbesparingar av betydelse eller eljest minska de med uppdraget förenade olägenheterna. Reseersättningsbestämmelserna bör då också anpassas efter ett sådant betraktelsesätt.

De för statstjänstemän och kommunala tjänstemän gällande resereglementena ger i fråga om ersättning för resa med egen bil regler dels för när detta färd sätt får användas och dels för hur ersättningen skall beräknas. Bilersättningen åt landstingens förtroendemän synes likaledes böra regleras i dessa båda avseenden genom bestämmelser, som fastställs av landstinget.

Jag har redan pekat på de viktigaste fallen, då ersättning bör utgå till landstingens förtroendemän för resa med egen bil, nämligen när väsentliga tidsvinster kan göras därigenom. Som exempel på andra ersättningsgilla fall kan nämnas, att förtroendemännen på grund av kroppsskada eller lyte eller svag hälsa har svårt att anlita kollektiva färdmedel. Givet är, att ju större skillnaden blir i fråga om kostnaderna vid olika färd sätt, desto starkare skäl bör fordras för att ersättning skall utgå med hänsyn till det dyrare färd sättet. Resa med egen bil bör sålunda kunna ersättas även i fall där ersättning ej medges för färd med taxebil.

Vad beträffar ersättningsbeloppen för färd med egen bil synes det naturligt att — såsom skett även i fråga om landstingens och kommunernas

tjänstemän — beräkna ersättningen efter i huvudsak samma regler, som gäller för statstjänstemännen. Emellertid torde det inte vara lämpligt, vare sig att upptaga dessa regler i landstingslagen eller att där hänvisa till allmänna resereglementet. I stället bör det överlämnas åt landstingen att bestämma grunderna för ersättningen, varvid dessa tid efter annan kan anpassas efter vad som gäller för statstjänstemännen. Den gränsen för ersättningens storlek bör dock fastställas i lagen, att ersättningen i intet fall må överstiga lägsta avgiften för taxebil.

Den här förordade regleringen skulle sålunda innebära, att i 39 § 1 mom. landstingslagen fastställs en ram för resekostnadsersättningen — ersättningen får inte överstiga kostnaden för resa med kollektivt färdmedel, när resan lämpligen kan företagas på detta sätt, och i intet fall överstiga lägsta avgiften för taxebil — samt att det överlämnas åt landstingen att bestämma grunderna för ersättning vid resa med eget motorfordon. Dessa grunder bör inom angivna ram kunna avse såväl i vilka fall ersättningen skall utgå som hur den skall beräknas och vad som skall gälla i fråga om samåkning mellan flera förtroendemän.

Samtidigt med de ändringar, som föranledes av införandet av särskild ersättning för färd med eget motorfordon, bör i 39 § 1 mom. landstingslagen vidtagas vissa jämkningar i reglerna för beräkning av ersättning vid färd med kollektiva färdmedel. I första hand bör jämkning ske med hänsyn till den ändring i klassindelningen som ägt rum på järnvägarna. Vad som sägs om andra klass och tredje klass skall sålunda numera avse första klass resp. andra klass. I detta sammanhang torde vidare de reservationer, som i lagrummet knutits till rätten att utfå ersättning motsvarande avgiften för andra klassens vagn på järnväg och hyttplats på fartyg, nämligen att sådan vagnsklass finnes resp. att hyttplats förekommer, kunna utgå. Självfallet får ersättningen inte beräknas efter avgiften för bättre plats än som verkligen använts eller som skulle ha kunnat användas, om färdmedlet i fråga begagnats. Vissa smärre redaktionella jämkningar synes också böra vidtagas.

Som Hushållningssällskapens förbund framhållit blir de här föreslagna nya reglerna omedelbart tillämpliga även på hushållningssällskapens förtroendemän. Dessa åtnjuter nämligen resekostnadsersättning enligt samma grunder, som inom verksamhetsområdet gäller för landstingsmän vid landstingssammanträde.

Även för primärkommunernas förtroendemän synes möjlighet böra finnas att utfå skäligen ersättning för resor med egen bil i kommunens tjänst. I 28 § 1 mom. kommunallagen och 29 § 1 mom. kommunallagen för Stockholm torde därför motsvarande ändring böra göras, som i detta syfte förordats beträffande 39 § 1 mom. landstingslagen. De jämkningar som i övrigt föreslagits i detta lagrum torde också i tillämpliga delar böra vidtagas i de båda förstnämnda lagrummen.

Utskottet finner ej anledning till erinran mot de i propositionen framlagda lagförslagen och hemställer alltså,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 154, måtte antaga följande

1) Lag

om ändrad lydelse av 39 § 1 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319)

Härigenom förordnas, att 39 § 1 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

39 §.

1 mom. Landstingsman åtnjuter — — — landstinget bestämmer.

Landstingsman, som ej bor å den ort där landstingsmöte hålles, äger tillika rätt till resekostnadsersättning. I den mån resa kan företagas med järnväg, *omnibus*, spårväg eller fartyg, må ersättningen ej överstiga avgiften för plats i *andra klassens vagn* å järnväg eller, om sådan *vagnklass icke finnes*, i *tredje klassens vagn*, plats i *omnibus* eller spårvagn eller hyttplats på fartyg eller, när hyttplats ej förekommer, *salongsplats*. Eljest må ersättningen högst motsvara lägsta avgiften för *taxeautomobil*.

Landstingsman, som ej bor å den ort där landstingsmöte hålles, äger tillika rätt till resekostnadsersättning. I den mån resa *lämpligen* kan företagas med järnväg, *buss*, spårväg eller fartyg, må ersättningen ej överstiga avgiften för plats i *första klass* å järnväg, plats i *buss* eller spårvagn eller hyttplats på fartyg. För resa med eget motorfordon må ersättning utgå efter de grunder, som landstinget med beaktande av vad nu sagts bestämmer. I intet fall må ersättningen överstiga lägsta avgiften för *taxebil*.

Till den — — — — — hans ställe.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

2) Lag

om ändrad lydelse av 28 § 1 mom. kommunallagen den 18 december 1953
(nr 753)

Härigenom förordnas, att 28 § 1 mom. kommunallagen den 18 december 1953 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

28 §.

1 mom. Fullmäktige må — — — uppdragets fullgörande.

Enligt fullmäktiges bestämmande må, där väglängden mellan fullmäktigs hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer, resekostnadsersättning vid deltagande i fullmäktiges sammanträde utgå till fullmäktig. I den mån resa kan företagas med järnväg, *omnibus*, spårvagn eller fartyg, må ersättningen ej överstiga avgiften för *tredje klass plats* på järnväg, plats i *omnibus* eller spårvagn eller salongsplats på fartyg. *Eljest* må ersättningen *högst motsvara* lägsta avgiften för taxebil.

Enligt fullmäktiges bestämmande må, där väglängden mellan fullmäktigs hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer, resekostnadsersättning vid deltagande i fullmäktiges sammanträde utgå till fullmäktig. I den mån resa *lämpligen* kan företagas med järnväg, *buss*, spårvagn eller fartyg, må ersättningen ej överstiga avgiften för *plats i andra klass* på järnväg, plats i *buss* eller spårvagn eller salongsplats på fartyg. *För resa med eget motorfordon må ersättning utgå efter de grunder, som fullmäktige med beaktande av vad nu sagts bestämma. I intet fall* må ersättningen *överstiga* lägsta avgiften för taxebil.

Där fullmäktig — — — fullmäktige bestämma.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

Lag

om ändrad lydelse av 29 § 1 mom. kommunallagen för Stockholm
den 1 mars 1957 (nr 50)

Härigenom förordnas, att 29 § 1 mom. kommunallagen för Stockholm den 1 mars 1957 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

29 §.

1 mom. Stadsfullmäktige må — — — uppdragets fullgörande.

Enligt stadsfullmäktiges bestämmande må, där väglängden mellan fullmäktigs hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer, resekostnadsersättning vid deltagande i fullmäktiges sammanträde utgå till fullmäktig. I den mån resa kan företagas med järnväg, *omnibus* eller spårvagn, må ersättningen ej överstiga avgiften för *andra klass plats* på järnväg eller plats i *omnibus* eller spårvagn. *Eljest* må ersättningen *högst motsvara* lägsta avgiften för taxebil.

Enligt stadsfullmäktiges bestämmande må, där väglängden mellan fullmäktigs hemvist och fullmäktiges sammanträdeslokal är större än tre kilometer, resekostnadsersättning vid deltagande i fullmäktiges sammanträde utgå till fullmäktig. I den mån resa *lämpligen* kan företagas med järnväg, *buss* eller spårvagn, må ersättningen ej överstiga avgiften för *plats i andra klass* på järnväg eller plats i *buss* eller spårvagn. *För resa med eget motorfordon må ersättning utgå efter de grunder, som stadsfullmäktige med beaktande av vad nu sagts bestämma. I intet fall må ersättningen överstiga* lägsta avgiften för taxebil.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

Stockholm den 11 november 1959.

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Ollén, Georg Pettersson*, Torsten Andersson, Olsén, Sveningsson*, Lundström, Erik Olsson och Nils-Eric Gustafsson; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, Magnusson i Tumhult, von Friesen, Jonsson i Haverö, Hammar, Alemyr, Svenungsson och fru Thunvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.